

בדיקה לבעלת וסת קבוע - ביאור דברי השו"ע / ספ"ד א' חרב שמעון לפיד

הקדמה: בשו"ע יש הרבה סתירות וקשיים, וגדולי הדורות עמלו חרבה בחבנת דברי השו"ע וביישוב סתירותיו. נדמה שלעתים על ידי התבוננות במיקומה של החלכה המוקשה, ובמגמת ספרו של מרן המחבר, נוכל להתגבר על כמה קשיים. לפנינו דוגמא לכך בדיני בדיקה לאשה בשעת תשמיש.

א. שיטות הראשונים העיקריות
 בדין הבדיקה לבעלת וסת קבוע יש שתי שיטות ראשונים עיקריות, שתי שיטות אלו חובאו בבית יוסף בסימן קפ"ד ובסימן קפ"ו. [לחצגת השיטות בב"י יש חשיבות רבה בבואנו לדון כאילו שיטה פסק השו"ע]
 רוב הפוסקים: אשה שיש לה וסת קבוע אינה צריכה בדיקה כלל שלא בשעת וסתה, אדרבה, אסור לה לבדוק לפני תשמיש ואחריו בפני בעלה, כדי שלא יחיה לבו נוקפו.
 הרמב"ם: צריכה בדיקה אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחד, והצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש.

ב. לשון השו"ע בסימן קפ"ד
 זה לשון השו"ע בסימן קפ"ד סעיף א': "...וכל אשה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת וסתה, ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש, [חגתת הרמ"א: "גם אין לה לחמיר לבדוק עצמה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לבו נוקפו ופורש].
 אבל שלא בשעת תשמיש כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת."

שיטת הרמ"א ברורה, שהיא כמו שיטות רוב הראשונים, אך כמו מי פסק השו"ע?

ג. שיטת הש"ך ודעימיה בפירוש השו"ע:
 הש"ך (סי"ד); דייק מתחילת לשון השו"ע שסובר כרמב"ם, שהרי כתב "ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש" משמע מזה ב' דברים:
 1. אחר תשמיש צריכה בדיקה.
 2. גם לפני תשמיש רשאית לבדוק.

כשיטה זו כתבו גם תורת השלמים (סי"ב) והגר"א (סי"ב).
 הקושי בשיטת הש"ך: לפי הסבר זה הרמ"א חולק על השו"ע; וא"כ קשה מדוע לא ציין הרמ"א שבא לחלוק קושיא זו הקשה כבר תורת השלמים ונשאר בצ"ע.

ד. שיטת ה"יד אברהם":

ה"יד אברהם" דייק מסוף דברי חשו"ע החיפך, שהוא פוסק כרוב הראשונים, וזה לשונו: "נראה דדברי המתבר הללו הם לדעת רוב הפוסקים, והיא דעה אי שהביא בסתם סימן קפ"ו. דמדסיים דבשלא בשעת תשמיש כל המרבה לבדוק ח"ז משובחת - משמע דבשעת תשמיש אי"צ בדיקה כלל, לא לפניו ולא לאחריו ואפילו משובחת אינה בזה, וחיינו כמו שכתב הרמ"א י"גס אין לה להחמיר ולבדוק".

על שיטה זו קשה מראש דבריו של חשו"ע: מדוע כתב "ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש" היה לו לכתוב "ואין לה לבדוק בשעת תשמיש".

ה. הסבר חדש בשו"ע:

נראה לענ"ד שהשו"ע לא נכנס כאן כלל למחלוקת בין הרמב"ם ושאר הפוסקים, ולכן כתב רק את הדינים המוסכמים לכו"ע והשאיר את הדיון במחלוקת לסימן קפ"ו, ששם מקומו.

ואכן, סימן קפ"ד עוסק בעיקר בפרישה סמוך לווסת, והמחבר הזכיר דרך אגב את דין האשה שלא בשעת וסתה, בלי להתעסק בכל פרטי הדינים, ואת הדיון המרכזי השאיר לסימן קפ"ו שכל ענינו הוא הבדיקות בשעת התשמיש. לפי זה דברי חשו"ע כאן מדויקים מאד:

לגבי מה שאינה צריכה כתב "אינה צריכה בדיקה לפני תשמיש" - שבזה גם הרמב"ם מודה;

ולגבי מה שהאשה כן בודקת כתב "ושלא בשעת וסתה כל המרבה לבדוק ח"ז משובחת" - שבזה גם שאר הראשונים מודים.

נראה גם שהרמ"א הבין כך, אלא שהוא בחר לכתוב גם בסימן קפ"ד את פסק ההלכה שנפסק בקפ"ו, כדי שחלומד כאן בשו"ע לא יבוא לטעות בהבנתו ולפסוק שלא כדין.

גישה כזו היא שורש לפתרון הרבה סתירות בשו"ע.

[מהי דעת חשו"ע להלכה?

בסימן קפ"ו אי פסק חשו"ע בסתם כשיטת רוב הראשונים ואחר כך חוסיף "והרמב"ם כתב" והביא את שיטת הרמב"ם.

ה"יד אברהם" קפ"ד הני"ל הביא שבנו של בעל תוה"ש הבין שחשו"ע פסק כרמב"ם שהרי זו הדעה שהביא בסוף, אבל הוא דחה את דבריו וטען

שבמקרה כזה הלכה כסתם וחביא ראיח.
דברי הי"ד אברחם מסתברים מצד כללי לשונות חשוי"ע, ובפרט שגם מסגנון
חב"י משמע שדעתו כשיטת רוב הראשונים.]